

Ny dansk lærebok i øyesykdommer

Toke Bek, Jesper Hjortdal, Morten la Cour
Øjesykdomme
 265 s, tab, ill. København: Fadt's Forlag, 2012.
 Pris DKK 380
 ISBN 978-87-7749-631-8

Fra det danske oftalmologiske fagmiljøet er det på nytt kommet en lærebok i øyesykdommer. Målgruppen er medisinstudenter, men boken er også tenkt som en oppslagsbok for øyesykepleiere, optometriste og andre med interesse for øyefaget. I det første kapitlet, hvor man meget kort skisserer øyefagets særtrekk og historie, skriver forfatterne at man har savnet en homogen og oppdatert lærebok i øyesykdommer og en lærebok som tar hensyn til nye studieordninger og kan sette de enkelte medisinske spesialitetene inn i en samlet helhet. Et av siktemålene er også å trekke inn nettbaserte elementer i den pedagogiske formidlingen av stoffet, og forfatterne henviser til lærebokens nettside. Foreløpig ligger det ikke noe fagstoff på denne nettsiden.

Boken er inndelt i tre hoveddeler, en generell del, en systematisk del og en spesiell del. I den generelle delen beskrives øyets anatomi, synssansen og den kliniske øyeundersøkelsen. I den systematiske delen (13 kapitler), gjennomgås de ulike gruppene av øyesykdommer systematisk med underpunkter: patofysiologi, symptomatologi, objektive funn, behandling og prognose. I den spesielle delen til slutt finner man tre kapitler om henholdsvis øyetraumer, barneoftalmologi og samfunnsøftalmologi.

Etter min mening er teksten velskrevet og lettlest, med en god pedagogisk fremstilling av stoffet. Bildematerialet, som er svært sentralt i et fag som øyesykdommer, er dessverre av noe varierende kvalitet, både med tanke på oppløselighet, lys og kontrast.

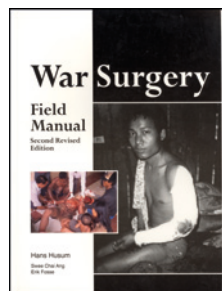
To av forfatterne har retinasykdommer som spesialfelt, mens den tredje er ekspert på corneatilstander. Sammen har de skrevet gode kapitler om de fleste feltene innen øyesykdommer. Kapitlet om strabisme skiller seg dessverre negativt ut. Avsnittet om konkomiterende strabisme er altfor forenklet og til dels feil. Under patofysiologi fremstilles det som om refraktive/akkommodative forhold er eneste sykdomsmekanisme. Dessuten fortjener resultatene fra de siste 10–15 års amblyopiforskning å nevnes, noe som har fått stor betydning for klinisk praksis, også for barn over 7–8 år. Kapitlet om orbitasykdommer er også etter min mening tynt.

I en lærebok kreves det nitid sjekking av detaljer. Jeg mener at forfatterne kunne ha vært enda mer nøyaktig på dette. Eksempelvis er formelen for linsstyrke blitt feil, idet brytningsindeksene n_1 og n_0 er byttet om (s. 33), og *kavernøse* hemangiomer omtales (s. 87) der hvor det er tydelig at man mener *kapillære* hemangiomer.

Øjesykdomme skal konkurrere med minst to andre lærebøker i øyesykdommer, nemlig den danske *Praktisk oftalmologi* (2. utg., 2007) og *Oftalmologi. Nordisk lærebok og atlas* (14. utg., 2004). For meg er *Nordisk lærebok* stadig den klart foretrukne, pga. sitt større omfang og rikholdige bildemateriale av høy kvalitet. Men den seneste utgaven av *Nordisk lærebok* er åtte år gammel og moden for en ny revisjon. Spørsmålet nå er om dette læreboksarbeidet stadig er liv laga eller om fremtiden blir egne lærebøker i øyesykdommer i hvert av de skandinaviske landene.

Olav H. Haugen
 Øyeavdelingen
 Haukeland universitetssykehus

Imponerende manual om krigskirurgi

Hans Husum, Swee Chai Ang, Erik Fosse
War surgery
 A field manual. 2. utg. 878 s, tab, ill. Penang:
 Third World Network, 2011. Pris USD 140
 ISBN 978-983-2729-21-1

Mange, også jeg, er kjent med og har brukt første utgave av *War surgery* (1996). Den reviderte utgaven er lagt opp på samme måte, med én del om prehospital medisinsk hjelp, én del om kirurgi og anestesi og én del om organisering, dokumentering og forskning. Oppdateringen relaterer seg dels til den medisinske utviklingen, men også til makrotrender med endret våpenteknologi og endrede frontlinjer.

Boken er fortsatt et svært nyttig redskap for arbeid i felt. De medisinske retningslinjene er oppdatert, og nye erfaringer er inkorporert. Intensjonen er fortsatt at boken skal tjene som feltmanual under forhold hvor tilgangen på informasjon er vanskelig tilgjengelig. Primært omhandler den, som tittelen antyder, krigskirurgi, men den vil også være nyttig i andre sammenhenger. Prinsippene for behandling av sivile traumer, inkludert skuddskader, under suboptimale forhold er de samme. Boken er derfor nyttig også for de av oss som i perioder jobber under vanskelige forhold, også utenom krigssoner.

Det er selvfølgelig ting å sette fingeren på, og ting å være uenig i. Historiesynet er nok diskutabelt. At det først er i vår tid «war of attrition» forekommer, vil man nok ikke være enig i i Alesia, Nanjing eller Dresden. Eller i Laos i 1970-årene for den del. Erfaringsoverføring («skill transfer») er mange steder en god idé, men for at dette skal fungere bør helsearbeidere som ikke er leger («non-physician practitioners») settes i et system, både for å ivareta og utvikle kompetansen og å sørge for at denne kompetansen kommer folk flest til gode. Noe slikt forbehold kan jeg ikke se er tatt i *War surgery*. Noen av de medisinske anbefalingene kan også diskuteres. Mange vil være uenig i at ileus bestandig skal opereres, særlig under forhold som ikke er optimale.

Som feltmanual har boken også et par mangler. De største organisasjonene som arbeider innen feltet, og som har størst erfaringsgrunnlag, er ikke nevnt i det hele tatt. Jeg tenker f.eks. på Røde Kors og Leger Uten Grenser. Dette er organisasjoner som de fleste som jobber innen feltet, vil støte på, og det vil da være greit i en slik manual å vite hva de representerer. Et klinisk problemområde som jeg ikke kan se er dekket, er hvordan man behandler stomier når bandasjemateriell ikke er å oppdrive. Hvordan påvirker denne mangelen måten å behandle tarmskader på?

Men alt dette er detaljer. Boken omfatter utrolig mye. Den har gode illustrasjoner og ryddige tabeller. I tillegg er det flytskjemaer for behandling av skader i felt. Alt i alt er dette et imponerende stykke arbeid, og en manual jeg vil anbefale til alle som arbeider med krigsskader, og også til helsepersonell som skal arbeide utenfor de store befolkningssentrene i Afrika eller Asia.

Brynjulf Ystgaard
 Kirurgisk klinikk
 St. Olavs hospital